

ΒΙΟΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ Ε΄,

Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

(Συνέχεια. Ἰδε φυλλάδ. 270.)

— οοο —

Γ' ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑ.

Κατὰ δὲ τὸ τέλος τοῦ 1818 (Δεκεμβρίου 13) παραιτηθὼν τοῦ ἀοιδίμου Κυρίλλου, ἐκλέγεται καὶ προσκαλεῖται ὁ Γρηγόριος ἐκ τοῦ Ἀθῶνος εἰς τὴν τρίτην καὶ τελευταίαν Πατριαρχεῖαν. Καὶ ἔρχεται εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 1819 Ἰανουαρίου 19· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ διεύθυνε τὴν Πατριαρχεῖαν ὡς Τοποτηρητῆς ὁ προμνημονευθεὶς ἀοιδίμος Ἰωαννίκιος (ὁ μετὰ δεκαετὴ ποιμαντορίαν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Φιλιππούπολιν προέβασθαι). Ἀναλαβὼν δὲ τὰς ἡμέρας τῆς Πατριαρχίας ὁ Γρηγόριος, διώκει πάλιν τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὸν αὐτοῦ τρόπον πρὸς τὴν κοινὴν ὑφέκειαν ἀποσκοπῶν. Καὶ πρῶτον μὲν ἐκδίδωσι καὶ δευτέραν ἐγκύκλιον περὶ Σχολείων διαταγὴν, προτρέπων τοὺς πάντας πρὸς τὴν ἄλλην παιδείαν, καὶ μάλιστα πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς Ἑλληνικῆς, διότι ἤκουσεν ὅτι ἐν τισὶ τῆς Ἑλλάδος Σχολείοις οἱ μαθηταὶ μάλλῃ ἤρεσκοντο εἰς τὰς καινοφανεῖς διδασκαλίας τῆς νεωτέρας φιλοσοφίας, ἀμελοῦντες τὴν τῆς θείας τῶν Ἑλλήνων γλώσσης ἀκριβῆ καὶ λιπαρὰν ἐκμάθησιν. Ταύτην δὲ τὴν ὁλοθνήσκουσαν διὰ τοὺς Ἕλληνας ἀμέλειαν κωλύων ὁ Πατριάρχης, προέτρεψεν ἅπαντας καὶ διδασκάλους καὶ μαθητὰς ἔχειν ἀμφιλαρῶς τῆς πατρῴας φωνῆς, καὶ μὴ, χάριν τάχα τῆς φιλοσοφίας, τὴν μητέρα καὶ τροφὴν τῆς φιλοσοφίας περιρροεῖν. Καὶ αὐτὴν δὲ τὴν φιλοσοφίαν φιλοσφύτως σπουδάζειν συνεβούλευε, τὰ κάλλιστα καὶ χρήσιμα εἰς τὸν βίον ἐξ ἐκάστης ἐπιστήμης ἐκλέγοντας, καὶ τὴν πατροπαράδοτον εὐσεβείαν ἀπὸ πάσης ξένης καὶ ψυχοβλαβοῦς διδασκαλίας ἀλώμενον διατηροῦντας. Πρώτῳ δὲ τὸν Πατριάρχην πρὸς τὴν τοιαύτην ἐγκύκλιον οὐ μόνον ὁ πολὺς ὑπὲρ τῆς ἀληθινῆς καὶ ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς πρεπούσης παιδείας ζήλος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπαρίστεραν ψευδοφημὴν παρὰ τισὶ τῶν κρατούντων ἔτι ἀπὸ τῆς προλαβοῦσης καταδρομῆς τῆς ἐν Κυδωνίαις Σχολῆς διαδοθεῖσα, ὅτι δῆθεν οἱ Ἕλληνες ἐν ταῖς Σχολαίαις σπουδάζουσι τὰ Τακτικά (εἰς τοῦτο μετεπλάσθη ἡ σπουδὴ τῶν φυσικῶν καὶ μαθηματικῶν ἐπιστημῶν). Καὶ τοιαύτη μὲν καὶ αὕτη ἡ ἐγκύκλιος (α).

Μετέπειτα δὲ τὸ γρήγορον ὄμμα τῆς πατρικῆς ποιμαντορίας τοῦ Πατριάρχου πρὸς ἄλλον ἀπεῖθε φιλόανθρωπον σκοπόν. Τὴν μεγάλην Κωνσταντινούπολιν κατὰ τοιαύτην καὶ πολλοὶ πτωχοὶ καὶ πένητες, πολλὴν πείνοντες ἀπορίαν ἐκ τῆς βαρείας τῶν ἀναγκαίων

τιμῆς καὶ συχνάκις ἐκ τῶν ἐπισυμβαινουσῶν πυρκαϊῶν. Αὐξάνουσι δὲ τοῦτον τὸν ἀριθμὸν καὶ ἄλλοι ξένοι πολλάκις ἐκ τῶν ἐξω μερῶν συρρέοντες εἰς τὴν βασιλεύουσαν καὶ ζητοῦντες πόρον ζωῆς. Παραλείπομεν χήρας καὶ ὀρφανὰ, καὶ τοὺς ἐν φυλακαῖς δι' ἐγκλήματα ταλαιπωρουμένους· καὶ γίνεται μὲν συχνάκις βοήθεια εἰς τοὺς ἐν ἀνάγκῃς ἐκ τῆς τῶν εὐπορούντων καὶ τῶν κατὰ συνοικίας Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ αἱ Ἐκκλησίαι πτωχαὶ, καὶ οἱ εὐποροῦντες μέτριοι. Ταῦτα συνιδὼν ὁ Γρηγόριος παραλαμβάνει συναντιλήπτορα τὸν τότε Μέγαν Διερχομένον Ἰωάννην τὸν Καλλιμάχην καὶ τινὰς ἄλλους τῶν ἐπισήμων, καὶ συνιστᾷ τὸ Κιβώτιον τοῦ Ἑλέους ὀνομασθέν, εἰς οὗ τινος τὴν σύστασιν κατέβαλον ἱκανὰ κεφάλαια καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ Μεγιστάνες, καὶ μεγαλέμποροι ὁμογενεῖς, καὶ αὐταὶ αἱ δύο τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας ἡγεμονίαι· διετάχθη δὲ καὶ τὸ κοινὸν τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα συνεισφέρει κατ' ἔτος ὠρισμένην τινα ποσότητα, συναντιλαμβανομένου καὶ τοῦ Πατριαρχείου τῶν Ἱεροσολύμων. Ἀλλὰ καὶ τῶν νεοχειροτονητῶν Ἀρχιερέων ἕκαστος εἰσφέρει τὸ ἀνάλογον εἰς τοῦτο τὸ ἱερὸν γαζοφυλάκιον τῆς ἐλεημοσύνης. Διωρίσθησαν δὲ καὶ ἐπίτροποι ἐπιστατοῦντες εἰς τὴν σύνταξιν τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Κιβωτίου καὶ τὴν τούτων εἰς τοὺς χρήζοντας διανομήν. Διανέμονται δὲ τὰ ἐλεῖ καὶ ἄλλοτε τυχοῦσας περιστάσεως, καὶ μάλιστα δις τοῦ ἔτους, ἐγγιζούσης τῆς ἐαυτοῦ τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα (α).

Περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ 1820 φήμη τις ὑπόκωφος διέτρεχε, προγγέλλουσα πόλεμον ἐκ τοῦ βορρᾶ καταβαίνοντα. Καὶ τινες τῶν οἰκείων προσελθόντες ἔλεγον πρὸς τὸν Πατριάρχην, ὅτι ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν, ὅρα γε δὲν εἶναι ἐπικίνδυνος ἡ Πατριαρχεῖα; Καὶ οὗτος ἀπεκρίθη· ἀλλὰ καὶ ἄλλοτε, οὐ πρὸ πολλοῦ τοῦ χρόνου, πόλεμοι ἦσαν καὶ ὁ Πατριάρχης δὲν ἐκινδύνευεν. Εἰ δὲ τι συμβαίνει εἰς ἐμὲ, γεννηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. Αὐτὸς εἶπεν ὅτι «Ὁ μισθωτὸς καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν, φεύγει! Ὁ δὲ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων.»

Ἦδη δὲ τοῦ Ὑψηλάντου εἰσελθόντος εἰς τὴν Μολδαβίαν (τῇ 10 Φεβρουαρίου 1821) φονεύονται οἱ ἐν Γαλατσίῳ τυχόντες ἔμποροι Τούρκοι· καὶ μετὰ τινὰς ἡμέρας ἔρχεται ἡ ἀγγελία εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τότε πλῆθος Ὀθωμανῶν, δισχιλίων καὶ ἐπέκεινα, καὶ ἄνδρες, καὶ γυναῖκες, καὶ νέοι, καὶ γέροντες καὶ παῖδιά συρρέουσιν εἰς τὴν Πύλιν, ἐκράζον ἀπαιτοῦντες ἐκδίκησιν τοῦ αἵματος τῶν ὑπὸ τῶν ἀπίστων (Χριστιανῶν) φονευθέντων συγγενῶν αὐτῶν. Καὶ ὁ Βεζύρης ἐξελθὼν μόλις ἔπεισε τὸν ὄχλον νὰ διαλυθῇ, ὑποσχεθεὶς τὴν ἐκδίκησιν.

Καὶ πρῶτον μὲν ἀρχομένου τοῦ Μαρτίου τῇ Τετάρτῃ τῆς Β' Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν καταβιβάζεται εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ ἀρχιεπισκόπου (Βητταντζίμπασι) ὁ ἀοιδίμος τῆς Ἐρέσσου Μητροπολίτης Διονύσιος ὁ Καλλιάρχης (ὅστις εἶχεν ἀδελφὸν ἕνα τῶν Ἀρχόντων τῆς ἡγεμονίας τῆς Μολδαβίας), καὶ τὴν

(α) Ἰδε καὶ ταύτην ἐκδομένην ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῇ τοῦ ἔτους 1819 βλ. καὶ Μαθᾶ Κα ἀλ. σελ. 279, ὅπου ἐξελέγχεται καὶ ἡ παρὰ τινων συκοφαντία τοῦ ἀοιδίου Γρηγορίου, ὡς τάχα μισοσέφου καὶ μισομαθοῦς.

(α) βλ. Λογ. Ἑρμῆν 1820 σελ. 451.

ἐπαύριον ἀποκεφαλίζονται ὅσοι τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐγενῶν εἶχον συγγενεῖς εἰς τὴν Μολδοβλαχίαν. Κατὰ δὲ τὴν Γ' Ἑβδομάδα τῶν Νηστειῶν ἀπάγονται εἰς τὴν φυλακὴν ἄλλοι δύο τῶν συνοδικῶν Ἀρχιερέων, ὁ Νικομηδείας Ἀθανάσιος καὶ ὁ Δέρκων Γρηγόριος. Ἰκετεύει περὶ τῶν τριῶν τούτων Ἱεραρχῶν ὁ Πατριάρχης δι' ἀναφορᾶς πρὸς τὴν Πύλιν μαρτυρόμενος περὶ τῆς αὐτῶν ἀθωότητος. Ἀλλ' ἐν ᾧ περιέμενεν ἀπόκρισιν μανθάνει, ὅτι καὶ ἄλλον Ἀρχιερέα, τὸν Ἀγχιάλου Εὐγένειον, ἔφερον δέσμιον ἐκ τῆς ἐπαρχίας του καὶ ἀπήγαγον εἰς τὴν εἰρημένην εἰρκτήν. Ἐκτοτε ὁ μακάριος, παρατηρῶν τὴν ὁσημέραι αὐξανομένην ὁρμὴν τῆς πολιτικῆς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ὀργῆς, καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς παρεπόμενα προησθάνθη καὶ τὸ ἴδιον αὐτοῦ τέλος. Ἀλλ' ἔμενεν ἀτρόμητος, ἀπεκδεχόμενος εὐχαρίστως τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς θείας βουλῆς.

Περὶ δὲ τὴν ἐσπέραν τῆς Β' Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν προσεκληθὴ ὁ Πατριάρχης, ἵνα μεταβῇ εἰς τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Πύλης, ὅπου εὔρεν ἐν τῷ προδρόμῳ παραμένοντα καὶ τὸν Μέγαν Διερχμένον, τὸν αἰμνῆστον Κωνσταντῖνον Μουρούζην, προσκεκλημένον ἐπίσης καὶ ἀγνοοῦντα τὴν αἰτίαν τῆς προσκλήσεως. Εἰσελθόντας δὲ μετ' ὀλίγον ἀμφοτέρους εἰς τὸ δωμάτιον ὑπεδέχθη μετὰ τῆς συνήθους φιλοφροσύνης ὁ Ὑπουργός, μετ' ὀλίγας δὲ στιγμὰς ἀπευθύνων λόγον πρὸς τὸν Πατριάρχην εἶπεν, ὅτι αὐτοκρατορικὸν Διάταγμα ἐκδοθὲν πρὸ μικροῦ, ὀρίζει ἵνα οἱ ἐν Παλατῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διαμένοντες ἐπὶ ἀντιπροσώποι τῆς Σερβίας (α) ὑπάρχουσιν ἐπὶ τὴν αὐστηρὰν ἐπιτήρησιν σου (τοῦ Πατριάρχου), παρατηρῆς δὲ καὶ τὰ διαβήματα αὐτῶν. Ὁ δὲ Πατριάρχης μετὰ τῆς συνήθους ἱτοιμότητος ἀπήντησε πρὸς τὸν Ὑπουργὸν ἐκφράζων τὸ ἀδύνατον ἢ δυσχερὲς τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ πράγματος, ὡς κατοκούντων τῶν ἀντιπροσώπων τούτων εἰς οἰκίαν ἀπόκεντρον, ὅπου ἠυλίζοντο διὰ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Τὰς παρατηρήσεις ταύτας ἀκούσας ὁ Ὑπουργός, τῷ εἶπεν ὅτι θέλει τὰς ὑποβάλλει εἰς τὸν Σουλτάνον. Καὶ ὁ Πατριάρχης ἀνεχώρησε. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξῆλθε διαταγὴ περὶ τῶν Σέρβων νὰ μετοικήσῃσι καὶ φυλαχθῶσιν ἐντὸς τοῦ Πατριαρχείου, ὅπου διέμεινον μέχρι τῆς τελευτῆς τοῦ Ἱερομάρτυρος, καὶ μετὰ τινὰς ἑβδομάδας ἀπολυθέντες ἀνεχώρησαν.

Ἦδη δὲ διεκοινοῦντο καὶ τὰ τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τινῶν προδοτῶν καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ (κατὰ δυστυχίαν Πελοποννησίου) Ἀσημάκη. Καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Πελοποννήσου ἔγραψεν ὑπαινίξας τινὰς ὁ τότε παρὰς τοῦ Μωρέως, διὰ τὰς ὁποίας ἐπροσκάλει τοὺς προκρίτους τῆς Πελοποννήσου καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς, ἐπὶ σκοπῷ νὰ τοὺς κρατήσῃ ὡς ἐνέχυρα (τὸ ὅποιον καὶ

ἔκαμε φυλακίσας ὀλίγους τινὰς προσελθόντας ἐκ τῶν προκρίτων καὶ πάντες ἐκ τῶν Ἀρχιερέων). Μετακαλεῖται λοιπὸν ὁ Πατριάρχης μετὰ τοῦ Μεγάλου Διερχμένου εἰς τὴν Πύλιν, καὶ ἐρωτᾷ αὐτοὺς ὁ Βεζύρης, ἂν ἐξ ἀκοῆς γνωρίζουσιν εἰς κανένα τόπον τῶν ἐξωμερικῶν συμμορίαν τινα ἐπιβουλεύουσαν τὴν κοινὴν ἡσυχίαν τῶν ὑπηκόων* (ἀπεύθυνε δὲ τὸν λόγον πρὸς τὸν Πατριάρχην).—Οὐχὶ Ὑψηλοτάτοι, ἀπεκρίθησαν ἀμφοτέρωι δὲν ἠκούσαμεν, οὐδὲ γνωρίζομεν τοιοῦτά τι.—Καὶ γένησθε ἐγγυηταὶ (ἐπανέλαθεν ὁ Βεζύρης ἀπορῶν πρὸς τὸν Πατριάρχην) περὶ τῆς κοινῆς ἡσυχίας τῶν ὑπηκόων;—Ἀλλ' ὁ Πατριάρχης (εἶπεν ὁ γηραιός) θεωρούμενος παρὰ τῇ Υ'. Πύλιν ὡς ἐθνάρχης, θεωρεῖται πάντως καὶ ὡς ἐγγυητὴς τῆς ἡσυχίας τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων, ὅσον ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἐπιστοσίας* ὑπάρχουσι δὲ καὶ οἱ κατὰ τόπον Διοικηταὶ τῆς Υ'. Κυβερνήσεις, οἵτινες ἐπαγρυπνοῦσιν εἰς τὴν κοινὴν ἡσυχίαν. Ταῦτα ἐρωτήτας καὶ ἀκούσας ὁ Βεζύρης ἀπέλυσε αὐτοὺς φιλοφρόνως.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἀναχωρήσαντος ἐξαίρνης τοῦ πρώην Ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου τοῦ Χαντζερῆ πανοικί ἐκ τοῦ Βελτᾶ-Διμνίου (χωρίου τοῦ Βοσπόρου ὅπου κατοικεῖ), ἐκδίδεται διάταγμα νὰ μετοικήσῃσιν ἐντὸς τοῦ Φαναρίου πᾶσαι αἱ ἐν τῷ Βοσπόρῳ κατοικοῦσαι ἡγεμονικαὶ καὶ ἀρχοντικαὶ οἰκογένειαι. Καὶ αὐταὶ μὲν μετοικίζοντο* ὁ δὲ ἀκάματος Γρηγόριος, σπουδάζων νὰ οἰκονομήσῃ τὰ ἀνοικονόμητα, συγκροτεῖ συμβούλιον μετὰ τῶν ἐγκρίτων τοῦ γένους, διὰ νὰ συσχεθῶσι περὶ τοῦ τί ποιητέον. Ἐνεκρίθη λοιπὸν ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ ἵνα ὑποβάλλωσιν ἀναφορὰν εἰς τὴν Πύλιν, δι' ἧς πάντες οἱ τοῦ γένους πρόκριτοι νὰ ἐγγύωνται ὑπὲρ ἀλλήλων περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμονῆς αὐτῶν, ὡς πιστοὶ τῆς βασιλείας ὑπήκοοι, καὶ περὶ τῆς συμπράξεως αὐτῶν, ἐφ' ὅσον δυνηθῶσιν, εἰς ἀποκατάστασιν τῆς κοινῆς ἡσυχίας.

Τὴν ἀλληλέγγυον ἀναφορὰν ταύτην μετὰ τριῶν Ἀρχιερέων συνωδευμένος ὁ Πατριάρχης ἀπῆλθεν εἰς τὴν Πύλιν νὰ δώσῃ εἰς τὸν Βεζύρην (Μαρτίου 40 τῇ Κυριακῇ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως). Μὴ εὐρεθέντος ὁμοίως ἐκεῖ τοῦ Διερχμένου (ἔχοντας συνέντευξιν εἰς Ὁρτάκιοι μετὰ τοῦ Ἰντερνουντζίου), ἠναγκάσθη ὁ Πατριάρχης νὰ παρευρισθῇ εἰς τὸν Κεχαγιᾶν (Τοποτηρητὴν) τοῦ Ὑπουργοῦ Ζανήπ Ἐφέντην ὀνομαζόμενον καὶ τὰ μάλιστα χριστιανομάχον. Ὁ Μουσουλμάνος οὗτος, ὑποδεχθεὶς κατ' ἀρχὰς φιλοφρόνως τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς, λέγει ἔπειτα ἀποτόμως εἰς αὐτόν* αὐτὸν Πατριάρχα τῶν Ῥωμαίων, πῶς σὲ ἐφάρησαν τὰ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ ἔθνους σου; Ὁ Πατριάρχης ἀπεκρίθη, ὅτι αὐτὸν μὲν μεγάλην ἀπορίαν καὶ ἀμετρον λύπην ἤκουσα τὰς συμβάσας τοπικὰς ταραχὰς, αἱ τίτες ἀντίκεινται πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν ὑπηκόων ὀφειλομένην πίστιν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὴν ἀνωθεν ἐφ' ἡμᾶς τεταγμένην κραταιὰν βασιλείαν ἀντιβαλόνους δὲ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἐντολάς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπου ὁ Θεὸς ἡμῶν μᾶς προσταζει* αὐτὴν Πᾶσα ψυχὴ

(α) Μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων τούτων ὑπάρχον εἰς Ἀρχιερεὺς καὶ ὁ αἰμνῆστος Ἀδρέμιος Πατριόνοβιτς, Πρωτοῦργος τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Σερβίας, πολῦτιμος ἀνὴρ διὰ τε τὴν εὐσέδειαν καὶ τὴν πολυμθεῖαν καὶ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ οὐνεστιν ὑπῆρχε δὲ μεταξὺ τῶν ἄλλων γλωσσῶν, ἐγκρατὴς καὶ τῆς ἑλληνικῆς, καὶ τὰ μάλιστα φιλέλλην. Ἀπεδίωκε δὲ πέρυσιν παροικῶν ἐν τῇ Τζουμπαλῇ συνοικίᾳ καὶ ἐτάφη ἐνδόξως.

ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω· τὸν Βασι-
λεία τιμᾶτε ». Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτῳ προσλαλῶ-
ται ὁ Πατριάρχης νὰ ἀναβῇ εἰς τὸ οἶκημα τοῦ Με-
γάλου Βεζύρη. Ἀλλῇ-Πασᾷ, καὶ εἰσελθὼν μετὰ τῶν
Ἀρχιερέων (ὧν εἰς τὴν καὶ ὁ Θεσσαλονίκης) ἔδωκε
τὴν ἀναφορὰν ὑπεδέξατο δὲ αὐτοὺς φιλοφρόνως ὁ
μέγας Ἀρχιεπίσκοπος, καὶ καθίσας τὸν Πατριάρχην
ἀνέγνω τὴν ἀναφορὰν καὶ λίαν εὐμενῶς πρὸς αὐτὸν
ἀποδύψας « Πολὺ καλῶς », εἶπεν. Ἐπειτα μεταξὺ
λόγων ἄλλων, ἀδιαφόρων γενομένων, ἀνέφερεν ὅτι
ὑπῆρξεν ἄλλοτε Πασᾶς τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐνθυ-
μεῖται τὸν τόπον ἐκεῖνον· καὶ παρευθὺς ἐρωτᾷ τὸν
Πατριάρχην « Ποία ἡ πατρίς σου »; Ὁ δὲ ἀπήν-
τησεν εὐθὺς ὅτι « Ἡ Πελοπόννησος. Δημιτσάνα
λέγεται ὁ τόπος μου ». Καὶ ὁ Βεζύρης ἀποδύψας
πρὸς τὸν Θεσσαλονίκης, « Βέβαια, (λέγει) πολὺν και-
ρὸν ἔχει ὁ γέγων Πατριάρχης, ἀφ' οὗ δὲ εἶδε
τὴν πατρίδα του. » « Ναί, Ὑψηλότητα, (ἀπεκρίθη
ὁ Θεσσαλονίκης) ἔτι παιδίον ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ».
Καὶ ὁ Βεζύρης ὑπεμειδίασεν· ἔπειτα, μικρὸν ἐπισχὼν
καὶ σύννους φανείς, λέγει πρὸς τὸν ἀτρόμητον Γρηγό-
ριον « Πατριάρχα τῶν Ῥωμαίων· ἀδεται λόγος
ὅτι εἰς τὰς συμβάσας ἐν τῇ Μολδοβλαχίᾳ ἱερα-
ρχὰς εἶχε μέρος καὶ ὁ Κλήρος », (διότι ἔγεινε γνω-
στὸν, ὅτι τὸν Ὑψηλάντην περιέζωσε τὴν Ῥομφαίαν
ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁ Μητροπολίτης τῆς Μολδαβίας).
Ὁ δὲ μετὰ φωνῆς ἐντόνου καὶ ἰαυρᾶς, « Ἄλλ' ὅστις,
(ἀπεκρίθη) ὅστις, Ὑψηλότητα, τῶν καθ' ἡμᾶς Ἐκ-
κλησιαστικῶν ἀνθίσταται καὶ σηκώνει ἀνταρσίαν
ἐναντίον τῆς κραταιᾶς Βασιλείας, τοῦτο τὸ θρη-
σκευμά μας (ἀἰνί) καθαιρεῖ ἀπὸ τὸ Ἐκκλησια-
στικὸν του ἀξίωμα, καὶ ἡ ἐξουσία τὸν τιμωρεῖ,
καθὼς καὶ πάντα ἄλλον ἀποστάτην. Ἐλπίζω δὲ,
Ὑψηλότητα, ὅτι ἡ κραταιὰ Βασιλεία ταχέως καὶ
ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ θέλει καταπαύσει τὰς ἀεθρομή-
τους καὶ τοπικὰς ταύτας ταραχὰς, καὶ διὰ τῶν ἀ-
νικητῶν ὁπλῶν της καὶ διὰ τῆς συγῆθους της πρὸς
τοὺς ἀμαρτήσαντας φιλανθρωπίας, διατρίψαντες
ἐμολογήσῃσι τὸ ἐκ παραφροσύνης ἀμαρ-
τημά των ». « Ἰσαλὰχ » (Θεοῦ βοηθοῦντος), ἀπε-
κρίθη ὁ Βεζύρης, καὶ μετ' ὀλίγον « καλῶς ἦλθατε »
εἶπε πρὸς τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν, καὶ
οὕτοι ἀνεχώρησαν.

Περὶ δὲ τὰ μέσα τῆς Δ' ἑβδομάδος τῶν Νη-
στειῶν ἐργεταί διάταγμα πρὸς τὸν Πατριάρχην νὰ
στείλῃ εἰς τὴν Πύλην τρεῖς ἐκ τῶν Ἀρχιερέων, τὸν
Θεσσαλονίκης, τὸν Ἀδριανουπόλεως καὶ τὸν Τουρνό-
βου, διὰ νὰ σταθῶσι μετὰ τῶν ἄλλων καὶ αὐτοὶ ὡς
ἐνέχυρα ἀσφαλείας. Καὶ μετεκάλυψεν αὐτοὺς ὁ Πα-
τριάρχης· οἱ δὲ ἦλθον περὶ τὸ γεῦμα· καὶ ἀφ' οὗ συ-
νέφαγε μετ' αὐτῶν, μετὰ τινὰς περὶ τῶν παρόντων
κακῶν ὀδυνηρὰς συνομιλίας, ἀναστὰς μὲ φωνὴν τε-
θλιμμένην, « Ἀδελφοί, (λέγει) οὕτως ἠθέλησεν ὁ
Κύριος νὰ δείξῃ εἰς ἡμᾶς πολλὰ καὶ σκληρά.
Ἄρτον ὀδύνης ἡμᾶς ψωμίζει καὶ ποτίζει οἶνον
καταγύξεως. Ἰδοὺ τοῦτο τὸ διάταγμα προσκαλεῖ
καὶ τοὺς τρεῖς ὑμᾶς νὰ ἐπάγετε σήμερον κατ' εὐ-
θεῖαν εἰς τὴν Πόρταν, κάκειθεν εἰς τὴν γυλακὴν

μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν νὰ σταθῇτε ὡς ἐνέ-
χυρα. Τί δὲ τὸ ἀποθνήσκον καὶ εἰς ὕμῃς καὶ
εἰς ἐμὲ, Κύριος οἶδεν. Εἰ δὲ καὶ ἀποθνήσκει ὁμῶς
εἰς μαρτύριον, δὲν θέλω πάντως βραδύνει νὰ σῶς
ἀκολουθήσω καὶ γὰρ ». Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔκλυσε πι-
κρῶς· συνεθρήκουν δὲ μετὰ τῶν Ἀρχιερέων καὶ οἱ
παρεστηκότες. Καὶ προσελθόντες οἱ Ἀρχιερεῖς ἐ-
ποίησαν μετὰ τοῦ Πατριάρχου τὸν τελευταῖον ἐπὶ
γῆς ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸν, καὶ κλίναντες τὰς κεφαλὰς
ἀπῆλθον εἰς τὸν πρὸς τὸν ὄρον.

Κατὰ δὲ τὴν 20 τοῦ Μαρτίου ἡ Πύλη παραδί-
δει εἰς τὸν Μέγαν Διερχομένον Διάταγμα περὶ ἀμνη-
στίας νὰ τὸ ἐξελληνίσῃ, διὰ νὰ ἀναγνωσθῶσιν ἀμφό-
τερα καὶ τὸ πρωτότυπον καὶ ἡ μετάφρασις εἰς τὴν
Ἐκκλησίαν εἰς ἐπὶ πάντων συγχρόνως δὲ νὰ
κοινοποιηθῇ καὶ πρὸς τὸν Πατριάρχην καθ' ὑψηλὴν
διαταγὴν νὰ ἐκδώσῃ ἐξάπαντος ἀφορισμὸν ἐναντίον
τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ συναποστάντων,
συγχωρήσῃ δὲ καὶ τὸν ὄρκον τῶν ἐταιριστῶν καὶ τοὺς
ἐπὶ μετανόᾳ προσερχομένους ἀποδέχεται προθύμως,
καὶ τούτων ἀπαγγέλλῃ τὰ ὀνόματα, ἵνα τῆς προση-
κούσης ἀπολαύωσιν ἀσφαλείας διὰ τὴν εὐκαιρίαν καὶ
πιστὴν αὐτῶν ὑπακοῦνται. Διότι (ἐλεγεν ὁ Βεζύρης)
ἡ ἐλπίς τῆς ἐκ τοῦ τοιοῦτου γράμματος περιμενο-
μένης ἡσυχίας ἀνέβαλε τὸ κατὰ τῶν ὑπεκόων Γραι-
κῶν ἐπιχειρούμενον ξίφος τοῦ Σουλτάνου. Καὶ ὁ μὲν
Πατριάρχης, λαβὼν τὴν διαταγὴν ἐκέλευσε νὰ συν-
ταχθῇ τὸ ἀπαιτούμενον γράμμα, ὁ δὲ Μέγας Διερ-
χομὲνός φέρει τὸ διάταγμα τῆς ἀμνηστίας καταρτίμε-
νον μὲν τοὺς περὶ τὸν Ὑψηλάντην ἀποστάτας, ἀμνη-
στεύον δὲ τοὺς ἄλλους ἐταιριστάς, ὅσοι πάλιν ἐπα-
νέλθωσιν εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν ὑπακοήν.

Καὶ δὴ τῇ 23 Μαρτίου (τῇ Ε' Κυριακῇ τῶν Νη-
στειῶν) συνελθόντων εἰς τὴν Μεγάλαν Ἐκκλησίαν ἀ-
πάντων τῶν προκοίτων τοῦ γένους, καὶ Ὑγεμόνων,
καὶ τῶν δύο Διερχομένων, καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων
καὶ τῶν Ἀρχιερέων, συμπρόντος καὶ τοῦ Πατριάρ-
χου τῶν Ἱεροσολύμων Πολυκάρπου, πρῶτον μὲν ἀνα-
γινώσκεται τὸ διάταγμα ἀπὸ τοῦ ἀμείνων Τουρ-
κιστῆ, εἶτα δὲ καὶ Ἑλληνιστῇ ὑπ' Ἀρχιερέως, ἰστα-
μένου παρὰ τὸν θρόνον τοῦ Πατριάρχου. Μετὰ ταῦτα
ἀναγινώσκεται τὸ διαταχθὲν ἀφοριστικόν, ἀφ' οὗ
τοῦτο πρότερον ἐνώπιον πάντων ὑπεγράφη παρὰ τῶν
δύο Πατριαρχῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἀρχιερέων ἐπὶ τῆς
Ἀγίας Τραπέζης· καὶ ταῦτα ὑπέμεινεν ὁ Πατριάρχης
πρὸς σωτηρίαν τῶν πολυπαθῶν ὑπεκόων, οἵτινες ἐ-
κινδύνευον τρώντι νὰ πέσωσιν ἐν στόματι μαχαίρας.
Ἦσαν δὲ παρόντες καὶ Τουρκοὶ Κρητικοί, γνωρίζον-
τες τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, διὰ νὰ παρατηρήσω-
σιν, ἂν καὶ τ' ἄλλα τὰ παραγγελθέντα ἐγράψαν
ἀκριβῶς κατὰ τὴν διαταγὴν. Τότε διατάχθησαν καὶ
τρεῖς Ἀρχιερεῖς ν' ἀπέλθωσι μετὰ ταταρεῶν εἰς τὰ
ὑποπτα μέρη τοῦ Κράτους, δύο μὲν εἰς τὰς νήσους,
ὁ δὲ τρίτος εἰς τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ κηρύξωσιν εἰ-
ρήνην καὶ ἀναγνώσωσι τότε διάταγμα τῆς ἀμνη-
στίας καὶ τὸ προειρημένον γράμμα καὶ ἐγκύκλιον Συ-
νοδικὴν ἐπιστολήν, νοθετοῦσαν τοὺς λαοὺς τὰ πρὸς
εἰρήνην.

Περὶ δὲ τὸ ἐσπέραις τοῦ Σαββάτου τοῦ Λαζάρου (Μαρτίου 31) ἔρχεται εἰς τὴν Πύλιν ἡ ἀγγελία τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Πελοποννήσου· ἐπειδὴ δὲ ὑπώπτευεν ἡ Πύλη ὅτι καὶ κατ' αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν ὑπῆρχε πλῆθος Ἑταιριστῶν, προπαρασκευασμένων πρὸς ἐπανάστασιν, προετοιμάσασα τὸν ἐλλειμνίζοντα στόλον καὶ στρατὸν γενιτσάρων ἐτοιμῶν πρὸς σφαγὴν τῶν χριστιανῶν, ἠθέλησε νὰ θώσῃ ἀφορμὴν πρὸς ἔκρηξιν τῆς μελετωμένης ἐγχειρήσεως τῶν Ἑταιριστῶν. Καὶ δὴ περὶ ὄρθρον βαθὺν τῆς Κυριακῆς τῶν Βαίων (Ἀπριλίου 1.) ἐξεληνόντες ἐκ τῶν Σχολείων (Μεδρεσέδων) σωροὶ τροφίμων σπουδαστῶν (σοφτὰδων, ὡς οἴκοθεν κινηθέντων διὰ πολλὴν θεοβλάβειαν) συρρέουσι μετ' ἀλαλαγμῶν εἰς τὴν τότε μικρὰν Ἐκκλησίαν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, καὶ πυρπολήσαντες καὶ κατασκάψαντες αὐτὴν, ἐπανῆλθον εἰς τὰ οἰκεία. Ὁ δὲ Πατριάρχης κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν διένειμε κατὰ τὸ σὺνῆθε· τὰ Βαῖα εἰς τοὺς χριστιανούς ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τίς ἐλθὼν ἀντήγειλεν αὐτῷ κρυφίως πρὸς τὸ οὗ· τὸ συμβέβηκός. Αὐτὸς δὲ σιωπήσας, διένειμε πάλιν ἀταράχως τὰ Βαῖα.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἱερᾶς λειτουργίας ἀναβὰς εἰς τὸ Πατριαρχεῖον μετὰ τῶν παρευρεθέντων Ἀρχιερέων κοινοποιεῖ πρὸς αὐτοὺς τὸ συμβάν τῇ Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνοι ἐξεστηκότες ἐπηρώτων, τί σημαίνει τοῦτο; α Ἀρχαὶ ὠδύρων καὶ ταῦτα (λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ Γρηγόριος) καὶ ἴσως α ἦκει τὸ τέλος π.

Μετ' οὐ πολὺ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν διαταγὴ νὰ σταλῇ εἰς τὴν Πύλιν τὸν κατάλογον τῶν ἐν τῷ Φαναρίῳ κατοικούντων Γραικικῶν οἰκογενειῶν, τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν ἀρχοντικῶν, ἀκριβῶς περιέχοντα τὸν ἀριθμὸν τῶν προσώπων καὶ ὄνομα καὶ πατρίδα ἐκάστου. Ὁ δὲ Πατριάρχης ἀπεκρίθη, ὅτι τοιοῦτον κατάλογον δὲν ἔχει τὸ Πατριαρχεῖον. Ἔρχεται λοιπὸν καὶ δευτέρα διαταγὴ νὰ δώσῃ δύο ἡφemerίους, οἵτινες θέλουν συναδεύσει τρεῖς γενιτσάρους (ὧν οἱ δύο ἦσαν Κρητικοὶ γνωρίζοντες τὰ Ἑλληνικά), διὰ νὰ δεικνύωσιν (οἱ ἡφemerioi) εἰς αὐτοὺς τὰς οἰκίας τῶν ὑπηκόων, καὶ συνερχόμενοι μετ' αὐτῶν νὰ συγκαλῶσιν ὅλα τῆς οἰκογενείας τὰ μέλη ὁμοῦ καὶ τοὺς ὑπηρέτας, οἱ δὲ Τούρκοι νὰ κάμνωσι τὴν καταγραφὴν. Ἐδωκε λοιπὸν ὁ Πατριάρχης τοὺς ἡφemerίους καὶ ἐξῆλθον οἱ καταγραφεῖς εἰς τὴν διατεταγμένην καταμέτρησιν.

Τὸ δὲ πρωτὶ τῆς Μεγάλης Δευτέρας (Ἀπριλίου 2) ἀποκεφαλίζεται πλησίον τῆς μεγάλης Πύλης τοῦ παλατίου (Μπάπ-Χουμαῖον) ὁ αἰοίδιμος καὶ φιλογενέστατος, καὶ δὴ καὶ ἔσχατος τῶν ἐξ ἡγεμονικῶν οἰκογενειῶν ἐκλεγομένων μεγάλων διερχομένων, Κωνσταντῖνος ὁ Μουρούζης. Ὡς δ' ἔμαθε καὶ τοῦτο ὁ Πατριάρχης ἐδάκρυσε καὶ διέταξεν ἵνα τελεσθῇ ἐπ' Ἐκκλησίας ἡ συνήθης νεκρώσιμος ἀκολουθία, ἐφεξῆς δὲ καὶ τὰ μνημόσυνα τοῦ μακαρίτου, παραγγείλας πρὸς τοῦτο καὶ νὰ ἀγοράσῃ παρὰ τοῦ δημίου τὸ πτώμα καὶ θάψωσιν αὐτὸ διὰ νυκτός, ὅπου δυνήθωσι. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐσφάγησαν ἡ ἐκρεμάσθησαν καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἐπισήμων, ὅσοι μάλιστα

κατήγοντο ἐκ Πελοποννήσου· καὶ ἄλλους δὲ ἀπέκτεινον τοὺς τυχόντας ὁδοῦ πάρεργον. Συνήγον δὲ καὶ τὰ ὄπλα, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν ἐν τῷ Βοσπόρῳ χωρίων, ἀνασκάπτοντες καὶ τοὺς τάφους καὶ βασανίζοντες τοὺς ἐν ἡλικίᾳ.

Ἐκ δὲ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἠνοχλήθη. Τὰ σφάγια ταῦτα ἦσαν ὠρισμένα νὰ διαπράττωνται κατὰ μικρὸν, ὅτ' οὐ πρῶτον θυσιασθῇ ὁ ἀρχιεπίσκοπος· καθότι ὑποπτεύοντο μήπως ἂν ἐπέπιπτε τὸ ξίφος καὶ εἰς Κληρικούς, φοβηθεὶς τὸ αὐτὸ καὶ ὁ Πατριάρχης, κρυβῇ καὶ διαφύγῃ. Ἀλλ' ἐκεῖνος ἡσυχῇ κατέβαινε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἤκουε τὴν ἀκολουθίαν τῶν συνήθων ἀγρυπνιῶν τῆς Μεγάλης ἐβδομάδος (ἐξέλλοντο δὲ τὸ πρωτὶ, διότι τίς τῶν χριστιανῶν ἐτόλμα νὰ ἐξέλθῃ διὰ νυκτός;), καὶ πολλὰς ὁ αἰοίδιμος ἐπανελάμβανε καθ' ἑαυτὸν τὴν ἀρχὴν τοῦ τροπαρίου ἐκεῖνου, α Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός π.

Τὸ δὲ πρωτὶ τῆς μεγάλης Τετράδης πέμπεται διαταγὴ εἰς τὸν Πατριάρχην νὰ τηρῇ ὑπὸ φύλαξιν τὴν ἐν τῷ Φαναρίῳ τότε κἀκείνην διαμένουσαν οἰκογένειαν τοῦ αἰοιδίου Δημητρίου Μουρούζη (πατροθείου τοῦ Κωνσταντίνου Μουρούζη, Μεγάλου κἀκείνου Διερχομένου γενομένου, καὶ ἀποκεφαλισθέντος ἐν Σούμλα τῷ 1812). Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πατριάρχης ἀπεκρίθη, ὅτι φύλακας δὲ ἔχει, πλὴν τῶν δύο διατεταγμένων συνήθως Γενιτσάρων φρουρῶν τοῦ Πατριαρχείου, α Ἔστωσαν καὶ καλόγηροι π ἀπεκρίθη ὁ κομίσας τὴν διαταγὴν καὶ ἀπεπτάλησαν δύο τῶν ἡφemerίων εἰς φύλαξιν τῆς εἰρημένης οἰκογενείας τοῦ Δημητρίου Μουρούζη. Ὑπεδέχθη δὲ τούτους δακρύουσα (ὡς ἤκουσε τὴν αἰτίαν τῆς ἐλευθέρσεως αὐτῶν) ἡ μήτηρ τῆς οἰκογενείας, καὶ ἔδωκε πρὸς αὐτοὺς δωμάτια πρὸς ἀνάπυσιν. Τῇ δὲ μεγάλῃ Πέμπτῃ, τραπέζης εἰς αὐτοὺς πολυτελῶς παρατεθείσης, ἔφαγον οἱ φύλακες καὶ ἔπιον, καὶ νυστάζαντες ἐκοιμήθησαν. Τότε ἡ οἰκογένεια εὐραῦσα κενρὸν διέφυγε μετημφισμένη, καὶ ἐμβᾶσα εἰς ἀκάτιον Τουρκικόν, τὸ ὁποῖον ἔτυχε παρὰ τὴν πρὸς τὸν αἰγιαλὸν θύραν τῆς παραλίου οἰκίας, διεπέρασεν εἰς Γαλατὰν ἄγνωστος, κἀκεῖθεν ἐπιβίβασθεῖσα εἰς πλοῖον ἀναχωροῦν εἰς Ὀδησσόν, διεσώθη εἰς ταύτην τὴν πόλιν μετὰ πολλοὺς κινδύνους. Ὡς δ' ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς οἰκίας, μόλις ὀλίγη παρήλθεν ὥρα, καὶ ἦλθον ἐνὸς πλοι σπρῆται νὰ τὴν ἀπαγάγωσιν εἰς τὴν φυλακὴν, τοὺς δὲ ἀφρένας αὐτῆς υἱούς εἰς τὴν καταδίκην. Ἐλθόντες δὲ οἱ στρατιῶται οὐδένα ἄλλον εὗρον, εἰμὴ τοὺς δύο φύλακας ἡφemerίους κοιμωμένους, καὶ τούτους παραλαβόντες ἔσυρον εἰς τὴν ἐξουσίαν, ἐκείνη δὲ τοὺς ἔστειλεν εἰς τὸ κάτεργον (α).

(Ἐπεταὶ τὸ τέλος).

(α) Ἐπλανήθησαν ὅσοι ἐνόμισαν καὶ ἔγραψαν, ὅτι τοὺς ἡφemerίους τούτους ἔστειλεν ὁ Πατριάρχης εἰς φύλαξιν τῆς οἰκογενείας τοῦ νεωστὶ κατατετηθέντος Κωνσταντίνου Μουρούζη, διότι ταύτην, θρηνοῦσαν αἰσχροπῶς, ἡ ἐξουσία συνεχώρησε μὲν νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἐν Βοσπόρῳ οἰκίαν αὐτῆς, ἀλλ' εἶχε σκοπὸν νὰ καταβιάσῃ μετ' ὀλίγον εἰς θάνατον καὶ ταύτης τὰ ἀφρένα τέκνα, ὅπερ συνιδεῖσα ἡ οἰκογένεια ὁρμήσας κἀκείνη μετημφισ-